

Ñ.Ī . Ðàòóøí ÿê

Ī ÐÀÂĪ ÇÍ ÀÂÑÒÂĪ
Àêàäàì ðíèé ðâáí ü
10 êëàñ

Í àâ÷àëüí èé ĩîñáí èé

Ââĭîââ⁰ ÷èíí^é ĩðîãðàì³
Ī ðíñòàðñòàà ĩñâ³èè³ íàóèè Óêðàíèè

ՕԱԾԻ Ի ԴԵՍ
ԴԱՎՔԱՅՈՒՆ ԵՒ ԷՅԱ — ԱՒ ԴԱՎ

ÁÁÊ 67.0y72
ÓÄÊ 34.0
D25

Đaóái çái ò:

çaa³aóp÷à ³í òí ðí àö³éí í -ì aóí àè÷í í ñí èaa³í aóò óí ðaaè³í í ý
í ñá³òè Òí àèüí èöüéí; ì ³ñüéí; ðaaè, á÷èòáèü-ì aóí àèñò
Áóí'èyè Òàòýíà Áàñèè³áíà

Đaòóóíyè Ñ.Í .

D25 Í ðaaí çí aañòái. Àèaaaí ³÷í èé ð³aaí ü. 10 èèañ. Í aa÷àèüí èé í ñá³í èè. —
Òaóí í í ³èü: Í aa÷àèüí à éí èää — Áí aaaí, 2010. — 288 ñ.

ISBN 978-966-10-1027-6

Í ³aðó÷í èè óéèaaaí í çà ÷éí í í ð í aa÷àèüí í ð í ðí ñðai í ð àèy çaaaèüí í ñá³óí üí ;
øéí èè ç éóðñó “Í ðaaí çí aañòái. 10 èèañ. Àèaaaí ³÷í èé ð³aaí ü”.

Í ³aðó÷í èè í òí í èð^ò í ñí í áí^³ í èðai í ý òai ð³; áaðæaaè^³ í ðaaa é ñèèaaa^òòüñý ç
4-í ò ÷añòéí: “Í ñí í àè òai ð³; áaðæaaè”, “Í ñí í àè òai ð³; ³ í ðaaa òà í ðaaí á³ai í ñèí”,
“Í ñí í àè í óaè³÷í í ñí í ðaaa Óéðají è”, “Í ñí í àè í ðèaaóí í ñí í ðaaa Óéðají è”.

Àèy ó÷í ³à 10 èèañò, á÷èòáèè³à í ðaaí çí aañòaa, àñ³ò, òòí í í òðaaó^ò áaçí àèò í ðaaí àèò
çí àí ü.

ÁÁÊ 67.0y72
ÓÄÊ 34.0

*Í òí ðí í^òòüñý çàéííí í ðí ààòí ðñèà í ðaaí.
Èíáíà ÷añòéíà áaiíái àèaaííý ía í íæa aóòè àèéí ðèñòáíà ÷è á³aóái ðaiá
à aóü-ýéíí ó àèèèyá³ áaç áíçáíéó ààòí ðà ÷è àèaaaí èòòaa.*

ISBN 978-966-10-1027-6

© Í aa÷àèüí à éí èää — Áí aaaí,
í àéí í á³ í ðaaa, 2010

ÇÌ ²ÑÒ

Âñoóí	7
§1. Ì àòà, çàáááí í ý òà ì ñí áèèáí ñò³ èóðño	7
× àñòéíà ². Ì ÑÍ Ì ÂÈ ÒÁÍ Ð²- ÄÄÐÆÄÄÈ	10
§2. Àéí èéí áí í ý ääðæáàè òà ì ðááà	10
2.1. Ì ìð³áí ýèüí à òàðàèòàðèñòèèà ì ìí ýòü “èðàí à”, “ñoñí ³èüñòáí”, “ääðæááà”	10
2.2. Ì ìí ýòöý ³ àèèè ñòñí ³èüí èó à³áí ì ñèí òà ì ñí áèèáí ñò³ ð áí ì ðýäèóááí í ý ó áí ääðæááí èé ì áð³ ä. Çì ³í è á ì ðááí ³çàò³; ñoñí ³èüí èó à³áí ì ñèí ç ì ì ýáí þ ääðæáàè	11
2.3. Ì ðè÷éí è àéí èéí áí í ý ääðæáàè ³ ì ðááà	12
§3. ²ñoí ðè÷í èé àñí àèò àéí èéí áí í ý ääðæáàè	14
3.1. Òáí ð³; àéí èéí áí í ý ääðæáàè	14
3.2. ²ñoí ðè÷í ³ òèí è ääðæáàè ³ ì ðááà: ì ìí ýòöý ³ çàáàèüí à òàðàèòàðèñòèèà	15
§4. Çàáàèüí à òàðàèòàðèñòèèà ääðæáàè òà ääðæááí ì ç àèàè	20
4.1. Ì ìí ýòöý òà ì çí àèè ääðæáàè	20
4.2. Òóí èó³; ääðæáàè: ì ìí ýòöý òà àèèè	21
4.3. Ì ðááí è ääðæáàè: ì ìí ýòöý, ì çí àèè, àèèè	23
4.4. Ì ìí ýòöý òà àèèè àèàè. Ì ñí áèèáí ñò³ ääðæááí ì ç àèàè	24
4.5. Ì ðááí è ääðæááí ì ç àèàè. Çàáàèüí à òàðàèòàðèñòèèà ì ðááí ³á çàèí ì ì áàá÷ì ç, àèèí ì áà÷ì òà ñòáí áí ç àèàè	25
§5. Ääðæááí èé èà	29
5.1. Ì ìí ýòöý òà çàáàèüí à òàðàèòàðèñòèèà ääðæááí ì áí èàò. Ì ìí ýòöý òí ðí è ääðæáàè	29
5.2. Àèèè ³ çàáàèüí à òàðàèòàðèñòèèà òí ðí ì ðááè³ í ý	30
5.3. Òí ðí è òàðèòí ð³àèüí ì áí òñòð þ ääðæáàè: ì ìí ýòöý ³ àèèè	34
5.4. Ì ìí ýòöý ì ì è³ðè÷í ì áí ðàèè ó	36
§6. Ì ñí áà, ñòñí ³èüñòáí, ääðæááà	40
6.1. Çàáàèüí à òàðàèòàðèñòèèà ì ìí ýòü “èðàéí à”, “³í àèà³”, “ì ñí áèñò³ñòü”, “ì ñí áà” ³ “àðí ì àäýí èí”. Ì ñí áèèáí ñò³ àçà³ ì á³áí ì ñèí ì ñí àè ³ ñoñí ³èüñòáà	40
6.2. Ì ñí áèèáí ñò³ àçà³ ì á³áí ì ñèí ì ñí àè ³ ääðæáàè. Ì ðááí àèè ñòàòñ ì ñí àè	41
6.3. Ì ñí áèèáí ñò³ àçà³ ì á³áí ì ñèí ñòñí ³èüñòáà ³ ääðæáàè	42
6.4. Ì ìí ýòöý òà ì çí àèè ì ðááí áí ç ³ ñí ò³àèüí ì ç ääðæáàè	44
× àñòéíà ²². Ì ÑÍ Ì ÂÈ ÒÁÍ Ð²- Ì ÐÁÁÀ ÒÀ Ì ÐÁÁÍ Á²ÁÍ Ì ÑÈÍ	46
§7. Ì ìí ýòöý òà çàáàèüí à òàðàèòàðèñòèèà ì ðááà	46
7.1. Ñí ò³àèüí ³ ì ðí è: ì ìí ýòöý ³ àèèè	46
7.2. Ì ìí ýòöý ³ ì çí àèè ì ðááà	46
7.3. Òóí èó³; ì ðááà	47

7.4.	Í ðaái ³ i í ðaëü	49
§8.	Í í ðì àòeáí í -í ðaái á ³ àeòe	50
8.1.	Áæáðæà (Óí ðì è) í ðaáa	51
8.2.	Í í ðì àòeáí í -í ðaái á ³ àeòe	51
8.3.	Ñeñoai àòeçàö ³ ý í ðì àòeáí í -í ðaái áeö àeö ³ á	53
§9.	Í í í ýöü òà ñòðóéóóðà í ðaái áí; ñeñoai è	56
9.1.	Í ðaái áa ñeñoai à. Í ðaái á ³ ñ ³ í 'ç (áeäe í ðaái áeö ñeñoai)	56
9.2.	Í í í ýöü ñeñoai è í ðaáa. Áæóç ³ í ðaáa, í ðaái á ³ í ñeòéóóe	57
9.3.	Í í ðì à í ðaáa	58
9.4.	Ñeñoai à çæí í í áaãñoàa	59
§10.	Í ðaái á ³ áí í ñeí è	61
10.1.	Í í í ýöü í ðaái á ³ áí í ñeí. Í çí áeè òà áeäe	61
10.2.	Ñòðóéóóðà (ñeëää) í ðaái á ³ áí í ñeí	62
10.3.	Ñóá'òeè í ðaáa òà í ðaái á ³ áí í ñeí	62
10.4.	Í á'òeè í ðaái á ³ áí í ñeí	63
10.5.	Çì ³ ñò í ðaái á ³ áí í ñeí	63
10.6.	Ð ðeäe÷í ³ òæèè	64
§11.	Í ðaái í í ðÿáí è ³ í ðaái í í ðóóáí í ý	66
11.1.	Í í í ýöü çæí í í í ñò ³ . Í ðeí òeí è çæí í í í ñò ³ . Áaðáí ò ³ ç çæí í í í ñò ³ .	66
11.2.	Í ðaái í í ðÿáí è. Ñóní ³ eüí èe í í ðÿáí è. Áðí í aãñeèe í í ðÿáí è	67
11.3.	Í í í ýöü í ðaái ñá ³ áí í í ñò ³	68
§12.	Í ðaái í í ðóóáí í ý	70
12.1.	Í ðaái áa í í ááá ³ í èà	70
12.2.	Í í í ýöü í ðaái í í ðóóáí í ý òà éí áí ñeëää	71
12.3.	Áeäe í ðaái í í ðóóáí ü	73
12.4.	Í ðe÷èí è ñeí ³ í ý í ðaái í í ðóóáí ü	74
§13.	Ð ðeäe÷í à á ³ áí í á ³ áeüí ³ ñòü	76
13.1.	Í í í ýöü, í çí áeè, ö ³ e ³ òà í ³ áñoáæ ððeäe÷í í; á ³ áí í á ³ áeüí í ñò ³	76
13.2.	Áeäe ððeäe÷í í; á ³ áí í á ³ áeüí í ñò ³	77
13.3.	Í áñoáæí è, üí æeèþ÷àþòü ððeäe÷í ó á ³ áí í á ³ áeüí ³ ñòü	78
×áñðeíá ² Í ² .	Í ÑÍ Í ÆÈ Í ÓÁÈ ² ×Í Í ÆÍ Í ÐÁÁÁ ÓÈÐÀ-Í È	83
§14.	Èí í ñeòéóó ³ éí á í ðaái	83
14.1.	Çáááeüí à òaðæóaðeñòeèa èí í ñeòéóó ³ éí í áí í ðaáa	83
14.2.	Í áðááóí í æe í ðeéí ýöü ³ çáááeüí à òaðæóaðeñòeèa Èí í ñeòéóó ³ ç Óeðàçí è	84
14.3.	Í ñí í áí ³ áðáí è ðí çæèðéó óeðàçí ñüéíç; áaðæááí í ñò ³ . Í í e ³ ðeéí -í ðaái áa çæèð ³ í eáí í ý ñóááðáí ³ óaðó Óeðàçí è	86
14.4.	Í ñí áeèáí ñò ³ í í e ³ ðe÷í í áí ðæeèí ó, óí ðì è í ðaáe ³ í ý òà ááí ³ í ñòðáòeéáí í -òaðeóí ð ³ áeüí í áí óñòðí þ Óeðàçí è	90
§15.	Í ñí í áí ³ í ðaáa, ñáí áí æe òà í áí á'ýçeè áðí í àäýí Óeðàçí è	93
15.1.	Áðí í àäýí ñóáí Óeðàçí è: í í í ýöü, í ³ áñoáæ í ááóóü ³ í ðeí éí áí í ý	93
15.2.	Í í í ýöü ³ çáááeüí à òaðæóaðeñòeèa í ðaá, ñáí áí ä ³ í áí á'ýçe ³ á èþæéí è òà áðí í àäýí éí à	95
15.3.	Í ³ æí áðí áí ³ ñóáí áàðòe ó ñóáð ³ í ðaá èþæéí è: í í í ýöü, áeòe, üí çò áeçí à÷àþòü	96
15.4.	Çáááeüí à òaðæóaðeñòeèa í ðaá, ñáí áí ä ³ í áí á'ýçe ³ á áðí í àäýí Óeðàçí è	97

15.5.	Āāḁāí òꞑ; òà ì āōāí ꞑçì è çàōēñōó ì ḁāā ꞑ nāí āí ä	99
§16.	Ī nī āēēāí ñòꞑ ì ḁāāí ꞑçàòꞑ; āāḁæāāí ìꞑ; āēāāē à Óēḁāꞑ ꞑ: çāēí ì ì āāā÷à òà āēēí ì āā÷à āēāāē, Ī ḁaçēāāí ò Óēḁāꞑ è	102
16.1.	Çāāāēüí ꞑ çāñāāē ì ḁāāí ꞑçàòꞑ; āāḁæāāí ìꞑ; āēāāē à Óēḁāꞑ ꞑ	102
16.2.	ḁāōāḁāí āōí ꞑ āēāí ḁē ÿē ñī ì ñī āē āāçì ì ñāḁāāí üí āī āí ēāāēÿāēāí ì ÿ ì āḁí āō: ì ì ÿōōÿ, āēāē	103
16.3.	Āāḁōí āí à ḁāāā Óēḁāꞑ è	106
16.4.	Ī ḁaçēāāí ò Óēḁāꞑ è	113
16.5.	Ī ḁāāí è āāḁæāāí ìꞑ; āēēí ì āā÷ìꞑ; āēāāē Óēḁāꞑ è. Ēāāꞑ ì āō Ī ꞑ ñōḁꞑā. Ōāí òḁāēüí ꞑ òà ì ñōāāꞑ ì ḁāāí è āēēí ì āā÷ìꞑ; āēāāē	117
§17.	Ī nī āēēāí ñòꞑ ì ḁāāí ꞑçàòꞑ; āāḁæāāí ìꞑ; āēāāē à Óēḁāꞑ ꞑ: ì ñōāāā ñāì ì āḁÿāōāāí ì ÿ, ñōāí āā āēāāā, ì ḁāāí ì òí ḁí ì í í ì ḁāāí è	122
17.1.	Ī ñōāāā ñāì ì āḁÿāōāāí ì ÿ à Óēḁāꞑ ꞑ	122
17.2.	Ī ḁāāí è ñōāí āíꞑ; āēāāē Óēḁāꞑ è	124
17.3.	Ī ḁāāí ì òí ḁí ì í í ì ḁāāí è Óēḁāꞑ è	128
§18.	Ōꞑ ì āí ñī āā ì ḁāāí	132
18.1.	Çāāāēüí à òāḁāēōāḁēñōēēā Ōꞑ ì āí ñī āí āí ì ḁāāā	132
18.2.	Āḁæāāí à ñēñōāí à Óēḁāꞑ è	134
18.3.	Ñēñōāí à ì ì ì āāōēōāāí ì ÿ. Āēāē ì ì āāōēꞑā ꞑ çāí ḁꞑā	135
18.4.	Ī ēāōí ēēē ì ì āāōēꞑā, çōí ꞑ ì ḁāāā òà ì āí ā'ÿçēē	138
18.5.	Āꞑ ì āí ì āꞑāēüí ꞑñōü çà ì ì ḁōçāí ì ÿ ì ì āāōēí āí āí çāēí ì ì āāāñōāā	139
§19.	Āāí ꞑ ñōḁāōēāí à ì ḁāāí	142
19.1.	Çāāāēüí à òāḁāēōāḁēñōēēā āāí ꞑ ñōḁāōēāí ì āí ì ḁāāā. Ñōā'ōēē āāí ꞑ ñōḁāōēāí ì āí ì ḁāāā	143
19.2.	Āāḁæāāí à ñēōæāā	144
19.3.	Āāí ꞑ ñōḁāōēāí è ē ì ḁí ñōóí ì ē: ì ì ì ÿōōÿ, ì çí èēē, āēāē	146
19.4.	Ī ꞑñōāāē āāí ꞑ ñōḁāōēāí ìꞑ; āꞑ ì āí ì āꞑāēüí ì ñòꞑ. Āāí ꞑ ñōḁāōēāí ꞑ ñōÿāí āí ì ÿ	149
19.5.	Āāí ꞑ ñōḁāōēāí à āꞑ ì āí ì āꞑāēüí ꞑñōü ì āí ì āí ì ēꞑí ꞑō	151
§20.	Āēí ēí āꞑ÷ì à ì ḁāāí	154
20.1.	Çāāāēüí à òāḁāēōāḁēñōēēā āēí ēí āꞑ÷ì ì āí ì ḁāāā	154
20.2.	Āēí ēí āꞑ÷ì ꞑ ì ḁāāā ꞑ ì āí ā'ÿçēē āḁí ì āāÿí	155
20.3.	Āēēí ḁēñōāí ì ÿ ì ḁēḁí āí ēō ḁāñōḁñꞑā. Ī ḁāāā ꞑ ì āí ā'ÿçēē āēāñí èēꞑā ì ḁēḁí āí ēō ḁāñōḁñꞑā òà ì ḁēḁí āí ēí ḁēñōōāā÷ꞑā	156
20.4.	× āḁāí ì à ēí ēāā Óēḁāꞑ è	157
§21.	Ēḁēì ꞑ ì āēüí à ì ḁāāí	159
21.1.	Çāāāēüí à òāḁāēōāḁēñōēēā ēḁēì ꞑ ì āēüí ì āí ì ḁāāā	159
21.2.	Ī ì ì ÿōōÿ çēí ÷ ēí ó, ñēēāā çēí ÷ ēí ó. Āēāē çēí ÷ ēí ꞑā	160
21.3.	Ñōāāꞑ; ñēí'ó ì ÿ çēí ÷ ēí ó. Ñī ꞑō÷āñōü ó çēí ÷ ēí ꞑ	162
21.4.	Ī ì ì ÿōōÿ, ì çí èēē ꞑ ì ꞑñōāāē ēḁēì ꞑ ì āēüí ìꞑ; āꞑ ì āí ì āꞑāēüí ì ñòꞑ	163
21.5.	Ī āñōāāēí è, ù ì ì ì ÿēōóḁōü òà ì āōÿæóḁōü āꞑ ì āí ì āꞑāēüí ꞑñōü	164
21.6.	Āēāē ēḁēì ꞑ ì āēüí èō ì ì ēāḁāí ü	165
21.7.	Ēḁēì ꞑ ì āēüí à āꞑ ì āí ì āꞑāēüí ꞑñōü ì āí ì āí ì ēꞑí ꞑō	167
× āñōēí à ꞑV.	Ī ÑÍ Ī ĀĒ Ī ḁĒĀĀŌÍ Ī ĀĪ Ī ḁĀĀĀ ÓĒḁĀ-Í Ē	172
§22.	Ōēāꞑēüí à ì ḁāāí	172
22.1.	Çāāāēüí à òāḁāēōāḁēñōēēā ōēāꞑēüí ì āí ì ḁāāā	172
22.2.	Ī ñī āēēāí ñòꞑ ōēāꞑēüí ìꞑ; ì ḁāāí ñōā'ōēó ì ñòꞑ Ōꞑçē÷ì èō ì ñꞑā	173
22.3.	Ī ñī āēēāí ñòꞑ ōēāꞑēüí ìꞑ; ì ḁāāí ñōā'ōēó ì ñòꞑ ḁḁēāē÷ì èō ì ñꞑā	175

22.4. Ī ðaāī āēāñī īñō³: ī īī yōōy, çī ³ñō176

22.5. Āēāē āēāñī īñō³.177

22.6. Ī ³āñōāāē ī āāōōy ³ ī ðēī ēī āī ī y ī ðāāā āēāñī īñō³.178

22.7. Āēāñī ³ñōū ī āī ī āī ī ē³ōī ³ō.179

22.8. Ñī ī ñī āē çāōēñōō òēā³ēūī ēō ī ðāā179

22.9. Ī īī yōōy ³ çī ā÷āī ī y ñōðī ē³ā ī ī çī āī ī ç āāāī īñō³.180

§23. Òēā³ēūī ā ī ðāāī: āī āī āī ðē, òēā³ēūī ī-ī ðāāī āā ā³āī ī ā³āēūī ³ñōū,
ñī āāēī āā ī ðāāī182

23.1. Ī īī yōōy ³ òī ī āē ā³ēñī īñō³ ī ðāāī ÷ēī ³ā182

23.2. Òēā³ēūī ³ āī āī āī ðē184

23.3. Ī īī yōōy ñī āāēī āī āī ī ðāāā. Ī ī ðyāī ē ñī āāēōāāī ī y185

23.4. Ī ³āñōāāē òēā³ēūī ī-ī ðāāī āī ç ā³āī ī ā³āēūī īñō³.188

23.5. Òēā³ēūī ī-ī ðāāī āā ā³āī ī ā³āēūī ³ñōū ī āī ī āī ī ē³ōī ³ō.189

§24. Ñ³ī āēī ā ī ðāāī. Æēðēī āā ī ðāāī191

24.1. Çāāāēūī ā òāðāēōāðēñōēēā ñ³ī āēī ī āī ī ðāāā. Ñ³ī 'y191

24.2. Òī ī āē ³ ī ī ðyāī ē óēēāāāī ī y òā ī ðēī ēī āī ī y øēþāó192

24.3. Ī ñī āēñō³ òā ī āēī ī ā³ ī ðāāā ³ ī āī ā'yçēē ī ī āðōææy, āāōūē³ā ³ ā³ōāē . . .194

24.4. Çāāāēūī ā òāðāēōāðēñōēēā æēðēī āī āī ī ðāāā198

24.5. Ī ðāāī āðī ī āāyī ī ā æēðēī: çī ³ñō ³ ñī ī ñī āē ðāāē³çāō³ç198

24.6. Āī āī ā³ð æēðēī āī āī ī āēī ó.200

§25. Çāī āēūī ā ī ðāāī202

25.1. Çāāāēūī ā òāðāēōāðēñōēēā çāī āēūī ī āī ī ðāāā.202

25.2. Āēāē çāī āēūī ā Óēðāçī ³203

25.3. Òī ðī ē òā ñōá'ōēòē ī ðāāā āēāñī īñō³ ī ā çāī ēþ204

25.4. Ñī ī ñī āē ī āāōōy òā ī ðēī ēī āī ī y ī ðāāā āēāñī īñō³ ī ā çāī ēþ . . .205

25.5. Ēī ðēñōāāī ī y çāī ēāþ: ī īī yōōy, ñōá'ōēòē, āēāē207

25.6. Ī ðāāā ³ ī āī ā'yçēē āēāñī ēē³ā çāī āēūī ēō ā³ēyī ī ē
³ çāī ēāēī ðēñōāā÷³ā.208

§26. Òðōāī āā ī ðāāī:209

26.1. Çāāāēūī ā òāðāēōāðēñōēēā òðōāī āī āī ī ðāāā.209

26.2. Òðōāī āēē āī āī ā³ð: ī īī yōōy, çī ³ñō, òī ðī ā, ñōðī ē, ī ī ðyāī ē
óēēāāāī ī y.210

26.3. Ī ñī āēēāī ñō³ ī ðēēī ò ó ī ā ðī āī ðó ī āī ī āī ī ē³ōī ³ō.213

26.4. Ī ðēī ēī āī ī y òðōāī āī āī āī āī āī ðó: ī īī yōōy, ī ³āñōāāē.214

§27. Òðōāī āā ī ðāāī: ÷āñ ī ðāó³, ÷āñ ā³āī ī ÷ēī ēó, ī āōāð³āēūī ā
òā āēñōēī ē³ī āðī ā ā³āī ī ā³āēūī ³ñōū.218

27.1. Ī īī yōōy ³ āēāē ðī āī ÷ī āī ÷āñó.218

27.2. Ī īī yōōy ³ āēāē ÷āñó ā³āī ī ÷ēī ēó.220

27.3. Òðōāī āā āēñōēī ē³ī ā222

27.4. Āēñōēī ē³ī āðī ā ā³āī ī ā³āēūī ³ñōū. Āēñōēī ē³ī āðī ³ ñōyāī āī ī y:
ī īī yōōy, āēāē òā ī ī ðyāī ē çō ī āēēāāāī ī y ³ çī yōōy.223

27.5. Ī āōāð³āēūī ā ā³āī ī ā³āēūī ³ñōū224

Ñēī āī ēē228

Òāōī ī ēī ā³ç òā ī āōī āē ðī āī ðē ī ā òðī ēāð ī ðāāī çī āññōāā.265

Î ÑÍ Î ÂÈ ÒÃÎ Ð² ÄÅÐÆÀÀÈ

§2. Виникнення держави та права

Î ÷³éóááí³ ðáçóëüðàðè. Після уроку учні зможуть:

- розповідати, що таке суспільні відносини, які є їх види, наводити приклади;
- називати основні риси влади і суспільства у додержавний період;
- обґрунтовувати необхідність організації суспільних відносин та розповідати, за допомогою яких засобів відбувалось їх впорядкування у додержавний період.

2.1. Порівняльна характеристика понять “країна”, “суспільство”, “держава”

Î ºa ðaðì ºí îî “ñòñî³ëüñòáîî” ðíçóîí³ þòü ðóéóí¹ñòü ëþááé, ùî íá'áí áèèñü íà íááí³é ðàðáéðáðì³; ðòðððè-ííáî ðíçáèðéó ç í àðîþ çááíáíéáííý ðáí;ð ïíððáá.

Ñòñî³ëüñòáîî ááçó°ðññü í à îñî í á³ ðí ºáí ðáó³ éíáí ÷éáí ºá, ùî í á'áí óþòüññü çà ð³ç-í èì è íçí áèáí è (í áó³ííí áèüí³, èèáñí á³, ð³ áéí³, áðóí í á³ ðí ùí). Èíáéí ïí ó ðñòñî³ëüñòáó ðaðáéðáðì³ áèáñí³ í îðì è, í ðááèèá, óí ðì è áèáñí í ðó³, éóèüðððí à ðí ááùèí à ðí ùí. Í áí ðèèèáá, í áðá³ñí à ðñòñî³ëüñòáîî, ðááýí ðñèá ðñòñî³ëüñòáîî ðí ùí.

Òáðì ºí “éðáçí à” ° øèððèè áæèááí èì ç ðí÷èè çí ðó ááí áðáð³; ðà éóèüðððè.

Èðáçíà – ááíáðáð³-íà ðáðèððð³ ç áèçíà-áíèè è éíðáííáí è º íáñáéáííý, ùî á ííè³ðèéí-ááíáðáð³-ííí ó á³áííóáíí³ í íæá í àðè ááðæááí èè ðóááðáí³ðáð (íáçáéáéí³ñòü) ááí áóðè çáéáéííþ (éíèíí³ý).

Òáðì ºí “ááðæááá” áèçíà-à° ííè³ðè-íó ðèñòáí ó ðñòñî³ëüñòáá, ùî ðèèáèáññü í à í ááí³é ðáðèððð³.

Äáðæááá – ðóááðáííá, óí ááððáèüíà íðááí³çáó³ü ííè³ðè-íí; áèááè, ííèèèèáíà çá-ááçíà-ðááðè ííðì áèüíó æèðð°á³ýèí³ñòü ëþááé, ýèà í à° ðáíþ ðáðèððð³þ, áíáðáð ïðèí óñó, ððáíðþ° íðááí ðà ððýáó° ííááðèè, íáíáó³áí³ áèý çáéñíáííý ðáí;ð óóíèó³é.

Í áí ðèèèáá, Áðèðáí ðñèá ºí í áð³ý óá ááðæááá, ùî ðèèááèáèáññü ºç ááááðüíó éðáçí. ßèùí í íð³áí þááðèññü ðó-áñí³ Ðóí óí³þ, Í íèüó, Óáí ðùèííó³ ç ðááýí ðñèèè çóí³ ðí ðñáè³ñòè-íèè í áð³íáíí (40-90-ð³ ðíèè ÓÓ ðòíè³ðð³), ðí ðá – ð³çí³ ááðæááè, à éðáçí è í ááí³³³ æ ðáí³.

2.2. Поняття і види суспільних відносин та особливості їх впорядкування у додержавний період. Зміни в організації суспільних відносин з появою держави

Ńomí ʷuúí èí è áʷáí íñeí àí è ʷáʷí íñeí è, úí ñeááàpòúny í ʷæ épáúí è á í ðí óáñʷ ʷí úí; æèòò ʷáʷeúí íñòʷ.

Đíçðʷí ýpòú:

- *çà áeáàí è áʷeúí íñòʷ* — áeðí áí è:ʷ, éí í óí ʷeàòeáí ʷ, í ʷçí áààeúí ʷ, öʷí í ʷñ-í í ðʷóí òàòʷéí ʷ;
- *çà ñóáʷ ʷeòàí è* — èeáñí áʷ, àòí ʷ:í ʷ, í ʷæáðóí í áʷ, í ʷæʷí àeáʷóàeúí ʷ;
- *çà ñòáðí p ñóñí ʷeúí í áí æèòòý* — í àòáðʷæúí ʷ — àeáñí íñòʷ, ðí çí í áʷeó, ñí í àeááí í ý, áeðí áí è:ʷ; ʷááí éí áʷ:í ʷ — í í èʷòe:í ʷ, í ðááí áʷ, í í ðáeúí ʷ;
- *çà ðáðáeòáðí* — ñí èʷáàðí ʷñòú, éí í ðeʷeò.

Í à çí ðʷ ʷñóí ðʷ; épáñòáá, ó í áðʷí á í áðáʷñí í í áúeí-í í áí èááó, éí èè úá í á áóéí í í áʷeó ñóñí ʷeúñòáá í á ñí-òʷæúí í í áí áí í ðʷáí ʷ ááðñòáe, í ñí í áí p í ðááí ʷçàòʷ; áóá ðʷá — í áʷáí áí ý éðí áí èò ðí áe:ʷ. Òàeí í ó ñí òʷæúí í í ó í áʷáí áí í p áóèè àeáñòeáʷ:

- ñí ʷeúí à í ðááí ʷçàòʷý í ðáòʷ (í í épááí í ý, çáeðáeúí èòòáí);
- çááàeúí à àeáñí ʷñòú í à çáñí áe áeðí áí èòòáá (ñí ʷeúí ʷ çí áðýááý í ðáòʷ);
- í áðáðí çí í áʷe “áí òí áʷá” (áñá í áí áóʷáí á, úí çáí áóáàeí ñý áeý æeòòý, çááàeí ñý áeý çááàeúí í áí éí ðeñòóááí í ý);
- í í ñààè áí æáý, ñòáðʷeòeí è áóèè àeáí ð-í èí è, çí ʷí í èí è, í àòáðʷæúí í í í ñàà í á çáí òí + óáàeáñú — óá áóèè í áeí í áàæí ʷʷ ðà í áeáí ñáʷá-áí ʷʷ épáè. Áeááà áàçóáàeáñý í á ʷí úí í ó ááòí ðeòáòʷ ðà áí áðí áʷeúí í ñòʷ + éáí ʷá ðí áó;
- í áeáàæeèáʷʷ í èòáí í ý áeðʷóóáàeéñý çʷáðáí í ýì óñʷʷ + éáí ʷá ðí áó, òí áóí àeááà í àeáæeá í á í èðáí èí épáýí, à ñóñí ʷeúñòáá ó ʷeí í ó, ááç ñòáí ðáí í ý ñí áòʷæúí èò í ðááí ʷá.

Í ðæá, àeááà òà ñóñí ʷeúñòáí áóèè ðí ðí áeí èí è.

Соціальні стосунки між людьми у додержавному суспільстві регулювали моно-норми, єдині специфічні норми, що містили в собі норми моралі, релігії, права. Моно-норми мали універсальний характер, тобто регулювали будь-які стосунки та питання. Склалися вони стихійно, в міру потреб, без участі спеціально створених для цього органів. Існували у формі норм релігії та моралі, міфів, обрядів, традицій, звичаїв, табу тощо. Певний вплив на врегулювання соціальних відносин мали й авторитет вождя та кровноспоріднені зв'язки.

Í ðááí ʷçàòʷ; ñóñí ʷeúñòáá çà í áðáʷñí í áí èááó áóèè àeáñòeáʷ ðàeʷ í çí áeè:

- ñí òʷæúí à í áí í ðʷáí ʷñòú;
- í óáeʷ:í à àeááà òí òí æí à ʷç í áñáeáí í ýì ;
- éðí áí í -ðí àeí í ʷ çá'ýçeè;
- í óáeʷ:í à àeááà í í òeðpʷòúny èèòá í à éðí áí èò ðí áe:ʷá;
- áʷáñòóí ʷñòú çáí ðʷá (í í áàòeʷá);
- áðááòépááí í ý ñòí ñóí èʷá øeýóí í çáñòí ñóááí í ý çáe:ʷá ðà ððáàeòʷe;
- áʷáñòóí ʷñòú áí áðáòó í ðeí óñó;

Система посад в Україні побудована за ієрархічним принципом із градацією на *π³í* *εάδδääí ð³ε*. Основними критеріями класифікації посад державних службовців є організаційно-правовий рівень органу, який приймає їх на роботу, обсяг і характер компетенції на конкретній посаді, роль і місце посади в структурі державного органу.

Державному службовцю присвоюється, відповідно до його посади, рівня професійної класифікації та результатів роботи, ранг державного службовця (всього 15): I категорія — 1–3 ранг; II категорія — 3–5; III категорія — 5–7; IV категорія — 7–9; V категорія — 9–11; VI категорія — 11–13; VII категорія — 13–15 ранги.

Граничний вік перебування на державній службі становить 60 років для чоловіків і 55 років для жінок. У разі необхідності керівник державного органу за погодженням з начальником Головного управління державної служби при Кабінеті Міністрів України може продовжити термін перебування на державній службі, але не більше, ніж на п'ять років. У виняткових випадках після закінчення цього терміну державні службовці можуть бути залишені на державній службі лише на посадах радників або консультантів за рішенням керівника відповідного державного органу.

Зміна керівників або складу державних органів не може бути підставою для припинення державним службовцем державної служби на займаній посаді з ініціативи новопризначених керівників, крім окремих випадків, зазначених у законодавстві.

19.3. Адміністративний проступок: поняття, ознаки, види

Ääí ³í³³ððàðεäíä íðäâíííððøäííý (íðí³ñðííε) — öä íðíðεíðäáíä, äεííä (çòí εñí ä ääí ç íäíäáäðäεíí³ð³) ä³ý ääí ääçä³ýεüí³ñðü, ùí çäç³ðä° íä ääðäεäíεε ääí ñòñí³εüíεε ííðýäíε, äεäñí³ñðü, íðäâä öä ñäíäíäε äðíí ääýí, íä äñðäííäεäíεε ííðýäíε öíðääε³ííý, çä ýεä çäεíííääñðäíí íäðäââä-äíí ääí ³í³³ððàðεäíð ä³äííä³ääεüí³ñðü.

Í çíäεäí ε ääí ³í³³ððàðεäííäí íðäâíííððøäííý °:

- í ðí ðεí ðääí³ñðü;
- ñòñí³εüí ä øε³äεεä³ñðü;
- äεí í³ñðü;
- ääí³í³³ððàðεäí ä ä³äííä³ääεüí³ñðü.

Ñεεää ääí ³í³³ððàðεäííäí íðäâíííððøäííý:

1) Íä'°εð — öä ä³äííñεí ε ó ñòñí³εüñðä³, ùí íðíðííýðüñý ííðí äí ε ääí ³í³³ððàðεäííäí íðäâä, çä ííððøäííý ýεεð í äεεäââððüñý ääí ³í³³ððàðεäí³ ñðýäí äí íý (äðíí ääññüεεε ííðýäíε, äεäñí³ñðü, ííðýäíε öíðääε³ííý, äεεíðεñðäííý íðεðíäí εð ðäñððñ³ä öí ùí);

2) Íä'°εðεäíä ñðíðííä — öä ääçííñäðääí³ ä-εíεε íñíäε (ä³ç³-ε ääçä³ýεüí³ñðü), çä ýε³ íäðäââä-äíí ääí ³í³³ððàðεäíð ä³äííä³ääεüí³ñðü, ùí öäðäεðäðεçððüñý íäñðääεíäíε, í³ñðäí, ÷äñíí, ñííñíäíí ñεí°ííý íðäâíííððøäííý, ä ðäεíäí ðε-εííéì çä³ýçεíí í³ä ä³ýí ε³ øε³äεεäεí ε íäñε³äεäí ε ä³ýí íý (äð³äí ä εðää³äεä, íñðääííý ðäεñíí öíí³ä, íí-øεííäεäííý äí öðð³øíüñí íäεääíäííý íäñäεððññüεεð äääíí³ä öí ùí);

3) ñðä'°εð — íñðäíä ä ö³çε-÷íä íñíää, ýε³ε íä ííäíäíð ñεí°ííý íðäâíííððøäííý äεííäíεεíñý 16 ðíε³ä, ä öííð ö-εñε³ ñεðääíää ÷ε íñääíää íñíää, ä ðäεíäíððεäε-÷íä íñíää;

4) ñðä'°εðεäíä ñðíðííä — öä äí öðð³øí° ñðääεäííý íðäâíííððøäííý ääíñεí°ííäííý íðíðεíðääííäí ä³ýííý, ýεä öäðäεðäðεçððüñý íðεäíí, í äòíð ðä äεííð. Äεíä ííää äóðε: ä) çòí εñííð (íðýí εε öí εñäε³ íäíðýí εε öí εñäε); ä) ç íäíäáäðäεíí³ð³ (íðí-

òèìðàáíà ñàì ííàá³ýí³ñòü òà ìðíòèìðàáíà í ááááè³ñòü).

Èèøà çà íàýáííñò³ òñ³ò ìçíáè ñèèááò áàì³ ñòðàðòèáí íáí ìðàáíííðóøáí íý íñíáó ì íæíà ì ðèòýáí òðè áí áàì³ ñòðàðòèáí í; á³ä-í í á³áàèüí íñò³.

Залежно від сфер суспільного життя адміністративні порушення поділяються на¹:

1. Порушення у сфері охорони праці та здоров'я населення (порушення вимог законодавства про працю (2–10) порушення чи невиконання трудового договору (50–100), порушення санітарно-гігієнічних правил та норм (1–25), виробництво, заготівля, реалізація сільськогосподарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації (3–8), незаконні вироблення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (18–43, або арешт до 15 діб) тощо.

2. Порушення, що посягають на власність (порушення права державної власності на надра (4–14), порушення права державної власності на води (3–8), на ліси, на тваринний світ (3–8), дрібне розкрадання державного, колективного чи приватного майна (крадіжка, шахрайство, привласнення, розтрата, зловживання службовим станом), — *áð³áí èì àèçí à³òüñý* розкрадання, коли вартість викраденого не перевищує трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян², а також, крім вартості, враховується і кількість (вага, обсяг) та значущість їх для народного господарства (3–12, або вилучення), ухилення від відшкодування майнової шкоди (3–7) тощо.

3. Правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури (псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель (6–15), порушення правил використання земель (3–25), самовільне зайняття земельної ділянки (1–15), знищення межових знаків (2–4), порушення вимог щодо охорони надр, порушення правил охорони водних ресурсів, незаконне використання земель державного лісового фонду (5–18), незаконне вирубування, пошкодження та знищення лісових культур і молодняку (5–12), самовільне сінокосіння та випасання худоби (1–7), засмічення лісів побутовими відходами (1–7), порушення вимог пожежної безпеки у лісах (3–10), експлуатація автотранспорту з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у викидах (рівень шуму, 2–4), жорстоке поводження з тваринами (мордування, або вчинення інших дій, що призвели до їх мучення, каліцтва чи загибелі — 3–7) тощо.

4. Правопорушення в промисловості, будівництві та в галузі використання електричної та теплової енергії (порушення вимог про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості (2–14), недодержання державних стандартів, норм і правил під час проектування і будівництва (1–20), самовільне будівництво будинків та споруд (5–18), марнотратне витрачання електричної та теплової енергії (3–7, або попередження), порушення правил користування енергією чи газом у побуті (попередження, або 1–5) тощо.

¹ Ó ðàèñò³ í áááááí í í áèòèì í á³ò³ áàì³ ñòðàðòèáí³ ìðàáíííðóøáí íý. Á áóæèáò, í àì ðèèèáá (2-10), áèàçáí í ðíçí³ ðèè áàì³ ñòðàðòèáí èò øððàò³à ó í áí í íáàòèíááí èò ì³ í òí áò áí òí á³á áðíí ááýí (á³á 2 áí 10) ÷è³ í ø³ áèèè ñòýáí áí ü.

² Á³áí íá³áíí áí çàèíííáááñòáá, ñòáííí íà 2009 ð³è, áð³áíí³ ááááè³òüñý èðáá³æèá áàðò³ñò³ áí 0,2 í áí í íáàòèíááí èò ì³ í³ òí á³ áí òí á³á áðíí ááýí, çíí ñòáí í áèòü 60 áðèááí ü).

5. Правопорушення у сільському господарстві. Порушення ветеринарно-санітарних правил (зіпсування або знищення зібраного врожаю, пошкодження насаджень господарств (1–7), незаконні посів та вирощування снодійного маку чи конопель (18–88, з конфіскацією незаконно вирощених рослин) тощо.

6. Порушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку (порушення правил з охорони порядку і безпеки руху на залізничному транспорті: самовільний проїзд у вантажних поїздах, посадка і висадка під час руху поїзда, проїзд на підніжках і дахах вагонів, самовільне без потреби зупинення поїзда, підкладання на залізничні колії предметів, які можуть спричинити порушення руху поїздів (1–3), викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей вагонів, прохід по залізничних коліях у невстановлених місцях (0,5–1), пошкодження внутрішнього обладнання пасажирських вагонів (1–3), куріння у вагонах (у тому числі у тамбурах) (0,5–1), пошкодження таксофонів (10–20) тощо.

7. Порушення у сфері житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою (порушення правил користування житловими будинками і житловими приміщеннями (1–7), самоправне зайняття житлового приміщення (5–10), знищення або пошкодження зелених насаджень (1–7), порушення правил тримання собак і котів: тримання котів і собак у місцях, де заборонено правилами чи понад установлену кількість, чи незареєстрованих собак, вигулювання собак без повідків і намордників (попередження або штраф 1–7) тощо.

8. Правопорушення у сфері торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності (порушення правил торгівлі, надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю (1–10), порушення правил торгівлі спиртними напоями (2–18), порушення законодавства про захист прав споживачів (1–18), торгівля з рук у невстановлених місцях (1–7 + конфіскація за торгівлю промисловими товарами; або 6–15 + конфіскація речей), незаконна торговельна діяльність (5–25), тиражування кіно-, відеофільмів без прокатного посвідчення (60–90) тощо.

9. Порушення у сфері стандартизації, якості продукції, сертифікації (випуск і реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів (3–80), випуск та реалізація продукції без сертифікатів відповідності (3–88) тощо.

10. Порушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку (*äð³áí ä ööë³ääì ñðäî* — нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян (3–7, або виправні роботи від 1 до 2 місяців, або адміністративний арешт до 15 діб), поширення неправдивих чуток (10–15, або виправні роботи до 1 міс.), стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях з порушенням встановленого порядку (5–10, з конфіскацією зброї), розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль: на вулицях, стадіонах, скверах, у всіх видах громадського транспорту (попередження, або штраф 1–5), доведення неповнолітнього до стану сп'яніння (6–8), азартні ігри, ворожіння в громадських місцях (попередження або штраф 3–7), організація азартних ігор (8–50), заняття проституцією (попередження або штраф 5–10), порушення тиші в громадських місцях (1–3), завідомо неправдивий виклик спеціальних служб (3–7), невиконання батьками обов'язків щодо виховання дітей (1–3) тощо.

11. Порушення, що посягають на встановлений порядок управління (неправомірне використання державного майна, злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції (8–15, або виправні роботи до 2 міс.), порушення порядку проведення зборів, мітингів, вуличних походів (10–25), прояв неповаги до суду (3–8), публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції (10–20), самоуправство (3–5) тощо.

Структуроване написання аргументів

Í aái aî ðpþ÷ è ì ðí ñóó ðáì ó, í aî è ð³óü ðàè³ ñòðóèòóðí³ ÷ àñòèí è àðáóì áí ð³á aî í á; í àçàà (òàçà, ùí aî aî àèòü ðáì ó); àñòóí í à ðáàðäæáí í ý (í áí á ÷ è ááá ðá÷áí í ý, ì í ýñí þ-þòü ðàçó); ì³áí óí èò Ä. (í àðøà ì ðè÷è á, ùí aî aî àèòü ì ðáàèèüí³ ñòü çáí ðí ì í í í ááí í ç ðàçè); ì³áí óí èò Ä. (áðóáà ì ðè÷è á, ùí aî aî àèòü ì ðáàèèüí³ ñòü çáí ðí ì í í í ááí í ç ðàçè). Í í çàè³ ÷ áí í³ ðí áí ðè àðáóì áí ðè ì ðáçáí ðóþòüñý ðà í aái aî ðpþòüñý ó ì àðáò, ÷ áòá³ðèàò ááí çáàèèüí ì í ó èí è³.

²í óáðáèèèáíà ñòðáòááý “Òáàèèèöý Çíà³í ì — Õí÷áí ì áí á³áàðèñý — Áí á³áà³í ì ñý” (Ç-Õ-Ä)

Ç — çí à ³ í ì	Õ — õí÷áí ì áí á ³ áàðèñý	Ä — áí á ³ áà ³ í ì ñý
---------------------------	--------------------------------------	--

Í áà÷áí í ý ì í÷èí à³òüñý ç àèðèá³çàò³ç ðí áí, ùí ó÷í³ áæá çí àþòü ç ááí í ç ðáì è. Äèý ì í÷áðèò çáí èòó³òá, ùí áí í è çí àþòü. Í í èáæ³òü ç í èáðòèí èó ááí ì ðááí àò ááí í ááí -áí ð³óü ðá, ùí çí à³òá Ä è ñáí³. Èí èè á³ðè ì í÷í ì óóü ì ðí ì í í óáàðè ñáí ç ááá, àèí èñóèòá çó í à áí øèò á ì àðøèè ñòí áí ÷ èè ðáàèèèò³.

Метод “Торнадо”

Í áóí á áí çáí èý³:

- ðí çáèí óðè òí³ í ý í ááí àèòè àðáóì áí ðè í à çàðèñò ñáí³ ç ì í çèò³;
- ñòáàèòè çáí èòáí í ý³ á³áí í á³áàðè í à í èò;
- ñóí ðí óáàðè èóèüòóðó áááí í ý àèñèòñý;
- ðí çáèáàðè òí³ í ý áçá³í ì á³ýðè á áðóí³;
- í ááóòè áí ñá³ó ì³ ááí ðí àèè ì í á³áí ì èáí í ý³ àèñòóí ó ç í èí.

Í ááí òí áèà³ ì ðí áááí í ý

Í à ì í÷áðèò çáí ýòòý ì áááí á á³èòü áðóí ó í à ððè ì áè³ ðí çíòáàèè³ ì ááè³ ó Õí ðí³ “Àèñèòñý³ èí èé èéóá” (ì í ááá ñòí èè ç³íòáàèèþòüñý ðáçíì) Õ³èñó³ í ðí è³ èðèòáð³ç ì ò³í èè ðí áí ðè á áðóí áò, ðí çí í á³áà³ ì ðí ì í ñè³áí áí á³íòü ì ðí áááí í ý àèñèòñý.

Í áóí á ì àðáááà÷á³ è³èüèà áòáí³ á ì ðí áááí í ý. Çà àèèí í áí í ý èí èí í áí áòáí ó ì áááí á ì àðáí áó³ áàèè (çàè÷áèí ì øèàèà ì ò³í ì è á³áí í á³áà³ è³èüèí ñò³ áðóí, ùí ááðóóü ò÷áñòü ó àèñèòñý; ððè áðóí è ì ò³í þòüñý çà ððèáàèüí ì þ øèàèí þ). Í áááí á àèñòáàèè³ áàèè, á³áçí à÷áþ÷ è ýñèðáá³ àèñòóí è ò÷í³ á í à çàðèñò çóí ùí ç ì í çèò³ç, Õ³èñòþ÷ è ò³èáá³ áóí èè, çáí èòáí í ý, áí áðá àðáóì áí ðí ááí³ á³áí í á³á³.

Í àðøèè áòáí. Í ðí òýáí ì 1-2 óàèèèí áñ³ áðóí è í áèðáþòü è³áàð³á, ì ðèáóì óþòü í áçàè³ ááá³çè. Ä òí á³ ì ðááñòáàèèí í ý ì áááí á Õ³èñó³ í à áí øò³ (àðèòó³ ì áí áðó) ì áçàè áðóí.

Áðóáèè áòáí. Í áááí á ì ðí ì í í ó³ í à ì ðí òýç³ 1 óàèèèí è í áá÷èòèñý èàçàðè ñèí ðí -ì í áèó (í áí á àèý áñ³ áðóí) òñ³þ ì àèí þ áðóí í þ.

Òðáò³ è áòáí. Í áááí á ì áí èí óó³ ðáì ó í ááí áí ðáí í ý³ Õí ðí òèþ³ óáàðäæáí í ý, í à-àèí èí ýèí áí áóáá ðí çáí ððáðèñý àèñèòñý. Í ì ò³í á³í ì ðí ì í í ó³ í áí³ è áðóí³ í áááñòè àðáóì áí ðè ì à çàðèñò óáàðäæáí í ý, ³í ø³ è — ñí ðí áóáàðè èí áí çáí áðá÷èòè. Í ñèý óóí ÷-í áí í ý çáááí í ý ò³ áðóí è ì ðí òýáí ì 10 óàèèèí áí òþòü í áááèèèèí òñí èè àèñòóí.

Çáááí í ý ðáòáñí ç áðóí è — ñòí ðí òèþáàðè 10 çáí èòáí ü (ì í 5 èí áí³ è ì áè³ è áðóí³) ç ì áóí þ óóí÷í áí í ý³ ì ðí ýñí áí í ý ì í çèò³ è ááí ò ì àðøèò áðóí.

×áðáàðòèè áòáí. Í ðáçáí ðáò³ý ðí áí ðè ì àèèò áðóí ì ðí òí àèòü çà ðáèí þ ñòáí í þ: 1. Àèñòóí á³ è³áàð áðóí è, ýèà í ááí àèòü àðáóì áí ðè ì à çàðèñò óáàðäæáí í ý.

2. Ī ḏaāñḏāāī ēēē ḏḏāḏūī; ḏḏōī ē ḏḏāāēyōū 5 çāī ēḏāī ũ. Ī à ĩ ʳāāī ḏī āēō ēīāī ī; āʳā- ĩ īāʳā ḏḏōī ʳ, ùī āēñḏōī āēā, āāḏūñy ĩ ī 30 ñāēōī ā. Ōōḏ ḏḏōī ā° ā ñēēō ùā īāī à ĩ ḏā- āēēī: īāēī ó-āī ũ ç ḏḏāḏūī; ḏḏōī ē ĩ īāā ĩ īñḏāāēḏē ḏʳēüēē īāī à çāī ēḏāī īy ēī ī āī āʳ, ùī āēñḏōī āēā. Ā ĩ ʳāāī ḏī āōʳ āʳāī īāʳāʳ áāḏā ó-ḏḏōū ḏñy ḏḏōī ā, āēā ēīāī ēē ó-āī ũ ĩ à° ĩ ḏāāī āāḏē āʳāī īāʳāū ḏʳēüēē ĩ à īāī à çāī ēḏāī īy. Ēʳāāḏ áāḏā ó-ḏḏōū ā īāāī āī ḏāī ʳ āʳāī īāʳāē ĩ à ĩ īñḏāāēāī ʳ çāī ēḏāī īy, āēā ĩ à āʳāī īāʳāā° ĩ à ĩ ēḏ. Ōā ĩ ḏāāēēī āʳ° ʳ ĩ à ĩ yōī ĩ ó ēḏī ḏʳ ĩ ḏaçāī ḏāḏʳʳ.

3. Ī āāāāī ā ī ḏʳī ḏʳ° āēñḏōī ēʳāāḏā ʳ āʳāī īāʳāʳ ĩ à çāī ēḏāī īy ḏḏāḏūī; ḏḏōī ē, āēñḏāā- ēyḏ-ē āāʳ ī ḏʳī ēē.

4. Āēñḏōī ā° ēʳāāḏ ḏḏōī ē, yēā çāī āḏā-óāāēā çāī ḏī ī īī īāāī à ḏāāḏāçāī īy.

5. Ī ḏaāñḏāāī ēēē ḏḏāḏūī; ḏḏōī ē ḏḏāāēyōū 5 çāī ēḏāī ũ.

6. Ī āāāāī ā ī ḏʳī ḏʳ° āēñḏōī ēʳāāḏā ʳ āʳāī īāʳāʳ ĩ à çāī ēḏāī īy ḏḏāḏūī; ḏḏōī ē, āēñḏāā- ēyḏ-ē āāʳ ī ḏʳī ēē.

7. Ī āāāāī ā ī ḏʳī ḏʳ° ḏī āī ḏḏ ḏḏāḏūī; ḏḏōī ē, āēñḏāāēyḏ-ē ī ḏʳī ēē çā ēīāī ēē āēī ē çāī ēḏāī ũ.

Ī yḏēē āḏāī. Çāēʳī ÷āī īy āēñēḏñʳ, ĩ ʳāāēḏy ĩ āāāāī āī ĩ ʳāñōī ēʳā ḏḏōī īāī; ḏī- āī ḏē.

Ī à ùī ñēʳā çāāḏī ḏḏē ḏāāāḏ: ḏḏōī ó ç 25 ĩñʳā ʳ áʳēüḏā ĩ āāāāī ā ĩ īāā ḏī çāʳēḏē ĩ à 4 ḏḏōī ē, āāʳ ç yēēḏ áḏāḏōū ĩ ḏāḏḏāāḏē ĩ āā ḏāēñḏōī, à ḏāḏḏā — āī ḏḏāāḏē ʳ ñḏāāēḏē çāī ēḏāī īy.

Метод “Порожний стілець”

Ī ḏḏōī āī çāī ēy°:

- ḏī çḏēḏēḏē ḏyāēāī īy ó-ī ʳā ĩ ḏī īāāī āī ḏḏāāī ḏ ḏāī ó;
- çāāḏī ḏḏē ḏāāāḏ ĩ à ḏʳī ĩ ī āī ʳḏī ʳñōū āōī ī ē ʳ ḏī-ī ē çī ḏḏ ç çāī ḏī ī īī īāāī ī; ḏāī ē;
- ḏī çāēāāḏē ḏī ʳī īy ó-ī ʳā ḏī āēḏē āēāʳḏ ʳ ḏḏāōī āī ḏḏāāḏē ēī āī.

Ī ʳāñḏōī āēā ʳ ĩ ḏī āāāāī īy

Ī āāāāī ā īāēḏā° ḏāī ó, āī ḏḏ° 4 āēñēī āē, ùī ĩ ḏāāñḏāāēyḏḏōū ḏʳī ʳ ḏī-ēē çī ḏḏ ĩ à ĩāāī āī ḏḏāāī à ĩ ēḏāī īy, ʳ ḏī çñḏāāēy° ĩ āāēʳ ā ēēāñʳ ó ḏī ḏī ʳ “ēī ēā”.

Ēīāī ēē āēñēʳā ó-ēḏāēū ĩ ēḏā ĩ à īēḏāī ĩ ĩ ó āāēēēī ĩ ó ḏḏēḏḏ ʳ ĩ āī ḏḏ ʳ ḏī çī ʳḏḏ° ĩ à ĩ ʳāēī çʳ, ḏāāī ḏḏḏ-ē ēī ēī. Āñʳ ó-ī ʳ ḏḏōī āḏḏōū ā ēī ēī ʳ, ĩ ḏāḏāḏī āy-ē āʳā ḏḏēḏḏā āī ḏḏēḏḏā, ĩ çī āēī ĩ ēḏḏḏñy çʳ çī ʳñḏī āēñēī āʳā. Ī ī ḏʳī ēīāī ēē ç çī ēḏ īāēḏā° ḏī ē āēñēʳā, ç yēēī āʳī çāī āāī ʳ ñʳāā° áʳēy ĩ ũī āī. Ōāēēī ÷ēī ĩ ĩ, ñḏāī ḏḏḏḏñy ĩ āēʳ ḏḏōī ē āēy āēñēḏñʳ.

Ēīāī à ḏḏōī à ĩ ḏī ḏyāī ĩ 10-15 ḏāēēēī īāāī āī ḏḏḏ° çī ʳñḏ āēñēī āʳā, ḏʳēñḏḏ-ē ḏḏāḏ- ĩ āī ḏē, ùī ĩ ʳāḏāāḏāçḏḏḏḏ ḏāēʳḏ.

Ī ʳñēy īāāī āī ḏāī īy ā ĩ āēḏḏ ḏḏōī ḏḏ ĩ ḏāāā ēīāī īḏ ç ĩ ēḏ ñḏāāēḏñy īāēī ñḏʳēāḏḏ, ĩ à yēēē ñʳāā° ĩ ḏāāñḏāāī ēē ḏḏōī ē, ùī ā āēñēī āēḏē ñī ʳēūī ĩ āēḏī āēāī ó āōī ēó ç ḏāī ē, ùī ĩāāī āī ḏḏḏḏñy, ʳ ĩ ÷-āḏē āēñēḏñʳḏ. ×āñ āēñḏōī ó — 2-3 ḏāēēēī ē.

Çāāāḏḏēāḏē āēñḏōī, ó-āī ũ ĩ īāāḏḏāḏñy āī ĩ āēī; ḏḏōī ē. Ēīāī ēē ó-āī ũ ĩ īāā ĩ ḏī āī āçēḏē āēñēḏñʳ, āēñēī āēḏḏ-ē ñāī ḏ ḏāī ēó, ĩ ʳāḏḏēī ḏḏ-ē ḏḏāōī āī ḏāī ē ĩ īçēḏḏ ḏḏōī ē āāī ĩ ʳāēḏāñḏḏḏ-ē ĩ ḏḏī ÷ī ĩñḏ ʳ ĩ ī ḏāāāī ʳḏ āēñḏōī ʳā. Āēy ḏī āī, ùī ā āēḏḏ-ēḏ- ñy ā īāāī āī ḏāī īy, āʳī ĩ īāēī āī çāēī yḏē ĩ ī ḏīāī ʳē ñḏʳēāḏḏ, ùī ñḏī ḏḏ ĩ ḏāāā ĩ āēī ḏ ḏḏōī īḏ. Ó-āñī ēē ĩ īāā çāēī yḏē ĩ ī ḏīāī ʳē ñḏʳēāḏḏ ḏʳēüēē īāēī ḏaç.

Ī āāāāī ā çāāāḏḏḏ° āēñēḏñʳ ç 5 ḏāēēēī āī ēʳī ḏy çāī yḏḏy, ùī ā ĩ ʳāāēḏē ĩ ʳāñōī ēē ḏī āī ḏē ḏḏōī ʳ, yēḏ ĩ īāī āḏʳāī ī, āēñḏāāēḏē ī ḏʳī ēē.

Ì àòàð³àëüí à çáààçì à÷áí í ý: àðéø³ í àí àðó ç í àí èñàí èì è òàçàì è.

Í à ùí ñè³à çáààdí òðè óáààó:

- è³ëüè³ñòù àèññéí á³à í á í í àèí í à í àðààèùòáààðè ÷í òèðüí ò;
- í ðè í à ýáí í ñò³ òðóáí í ù³à á ó÷í³à ç àèçí à÷áí í ýì ñáí °; í í çèø³; í áààáí á í í àè çàí ðí í í í óáààðè àèáðàðè òí é àèññè³à, ýèè é í àéáèèè÷è è áí çòí³ ò í àðàéí í àí ù;
- í ðè áàèèèè³ è³ëüèí³ ñò³ ó÷í³à á í àèèð àðóí àð³ áàààí í³ àèòèáí í; ó÷áñ³ òñ³ ÷èáí³à èí ì áí àè í áààáí á í í àè í áí àæóáààðè ÷áñ àèññóí³ à í ðááñòááí èè³à èí ì áí à.

Ðí çàèòèí á³ á ó÷í³à í ààè÷í è áààáí í ý àèññéí³; ñí ðè ýðòù í á ò³ëüèè çàí ýòòý-àèññéí³; à é ñí í ñòáðàèáí í ý çà òí áí ì àèññéí³; Ó÷í³, ç í áí í áí áí èó í àðòù í í àèèá³ñòù í ðí-áí àè³çóáààðè àèáñí èé áí ñá³à ó÷áñ³ ò ááí í í ó àèá³ á³ýèüí í ñò³, ç³ í øí áí — í í çí à÷èòè ñèèüí³ ÷ áðàçèèá³ ñòí ðí í è àèññéí³; ñí í ñòáð³ààð÷è çà ç ðí áí ì. Í àòíà “Í ðèéí ýòòý ð³øáí í ý” áí çáí èèòù í áààáí áó í ðááí³ çóáààðè òàèó á³ýèüí³ ñòù.

Метод “Письмові дебати”

Ì àòíà áí çáí è ý°:

- ñòí ðí óáààðè éóèüòòòò àèññéí³;
- ðí çàèáààðè òí³ í ý òí ðí óèðáààðè àðáóí áí òè í à çàòèñò ñáí °; í í çèø³;
- ðí çàèáààðè í ààè÷è è í èññí í áí áí í í àèáí í ý.

Í³àáí òí àèà³³ í ðí áààáí í ý

Ó÷í³ í çí àéí ì èðòùñý ç òáí í ð, ýèà ° í ðááí àòí ì áàààð³à,³ ç í àòáí³ çí ì ì çò ðí ðí-áààáí í ý. Í áààáí á í á³áí³ ó³ ó÷í³à ó í àðè³ àèçí à÷áí, ýèó í í çèø³ð áóáá á³áñòí ðáààðè èí àè èé ó÷áñí èè (í áí ðèèèáá, í àèí — í ðèòèèèüí èè ááí í; í í çèø³; àðóáèé — í ðí ðè-áí èè). Òèùí á àðóí³³ í áí áðí à è³ëüè³ñòù ó÷í³à, òí í áààáí á í ðááí³ çó³ ðí áí òó í áí³³; òð³àè.

Ó÷í³ ñ³ààðòù ñí èí í ð í àèí áí í áí í áí. Í áààáí á çà÷èòò³ òáàðàèáí í ý,³ ó÷í³ í í-÷èí àðòù í èññí í àèé á³àèíá. Í à òí ðí óèðááí í ý àðáóí áí ò³à í à çàòèñò ñáí °; í í çèø³; áà³òùñý 5 òàèèèí. Ó÷áñí èèè çàí èñòòòù çò í à àðéø³³ ó òí ðí³ ðí çáí ðí òèèò òàç.

Í³ñèý çàè³³ ÷áí í ý á³áàááí í áí ÷áñ³ ó÷í³ í³ ýðòùñý àðéøóáí è, ÷èòàðòù òàçè ñáí çò í í í áí áí³³ í ááí á ýòù ðýá áí òèòàç. ×áñ ðí áí òè — 5 òàèèèí. Óàèà í ðí óáààðà í áí³³ í ó àðéøóáí è í í àòí ð³òùñý 2–3 ðàçè.

Á í ñòáí í üí ì ò ðáóí³³ ó÷í³ í èøóòù³ í àèá³áóàèüí í (ááí ñí³ëüí í, á í àðàò) í³áñòí èí áó ðí áí òó í í àèññéí³;³ çààðòù ç í áààáí áó.

Í ðè í³àèòò³ í³áñòí è³à í èññí í àèè áàààð³à í áààáí á í í àèá í í ñòáàèèèè çàí èòáí í ý: “Òè³ í àèèðàù³ àðáóí áí òè ° ó í àðòí àðà?”, “Û í ñí í áí áàèíñù á àðáóí áí òàò òáí áí í àðòí àðà?”, “Û í àèèèèèèè í áðí çóí³³ í ý á àðáóí áí òàò í àðòí àðà?”.

Ì àòàð³àëüí à çáààçì à÷áí í ý: àðéø³³ í àí àðó (òí ðí àò Á4).

Í à ùí ñè³à çáààdí òðè óáààó:

Ðí áí òà ó÷í³à í í àè áóòè í ò³ í áí à³ í àèá³áóàèüí í ááí í í í àðí í. Òèùí í áààáí á í èáí³³ ò àèññòáàèèèè í ò³ í èè çà ðí áí òó, á³í í í àèí áí í í í àðàèèèèè ðí ðí òá í á í í ÷áòèè çàí ýòòý.

Метод “Письмова дискусія”

Ì àòíà áí çáí è ý°:

- í ðááí³ çóáààðè çí³ñòí áí á í ááí áí ðáí í ý òáí è çàí ýòòý;
- ðí çàèáààðè òí³ í ý àðáóí áí òáààðè í èññí í áí ñáí ð í í çèø³ð, í ááí àèèè ÷³è³ òà èí í èðáóí³ òàç;
- ðí çàèáààðè èí ì óí³àòèèáí³ í ààè÷èè.

Í ʼaãoíáeà ʼíðíááááíý

Í à í í ÷ àðéó çáí ýðòý í ááááí ă áeâʼðó° ððè àðéóʼ³ í àí àðó, í à éí æí ì ì ó ç ýèèð ÷³ðéí àèçí à÷áí à í í çèöʼý ç í ááí áí ðááí ì ì; í ðí áeáí è, í ì ðʼí í çí àeí ì èðʼ ó÷í ʼá ʼç òàí í ð í èñüí í áí; àeñéóñʼ; ç í í çèöʼýì è, ç ì áðáí ʼçì ì ì í ðí ááááí í ý í ááí áí ðáí í ý ʼ áá° ð ì í í æèâʼñòü í í ñòáàèðè òóí ÷ í ðá÷³ çáí èðáí í ý, í í á'ýçáí ʼ ç í ðááí ʼçàð³ð ʼ³ í ðí ááááí - í ýì àeñéóñʼ;

Í ááí áí ðáí í ý òàí è çáí ýðòý í ðí ðí àeòü òàè. Ó÷áñí èèàì í áí áóʼáí í í ʼá³éðè àí àñ³ò òðüí ò àðéóʼ³á í àí àðó, í í çí àeí ì èðèñý ç ðóí ʼí çì ʼñòí ì ʼ³ í áí ʼðéóáàðè éí áí.

Ó÷áí ü, áí òí àeé çàð³èñóáàðè í à í áí ì ì ó ç àðéóʼ³á òáçó ááí àðáóí áí ò í à í ʼáððèì èó ááí àèý çáí àðá÷áí í ý òʼ³; ÷ è ʼ³ í òí; í í çèöʼ; ááðáð òéí ì àñòáð, í èðá ñáí ʼ³ í 'ý, ñòáàèòü ááí èðáí èó, çáí èñó° àðáóí áí ò ááí òáçó, à í ì ðʼí í áðáóí àeòü áí ʼ³ í èðè àðéóʼ³á àèý òí áí, ù í á àeñéí àeðè ñáí ð áóí èó ù í áí ʼñí òá÷-èðè í í çèöʼé.

Ó í ðí òáñ³ àeñéóñʼ; ó÷áñí èèè í çí àeí ì èðáòüñý ç óáá çáí èñáí èì è àðáóí áí òàí è ʼ³ òáçàì è ʼ³ í èðè ó÷í ʼá. Áí í è òàéí æ í í æòüü í èñüí í áí àeñéí àeðè ñáí ʼ³ ñòáàèáí í ý áí çáí èñáí èð àeñéí áʼá: ó÷áñí èè í à àðéóʼ³ í èðá ñáí ʼ³ í 'ý, ì àèðʼ³ ñòð³èéó ʼ áeàçó° ʼ³ í 'ý ááòí ðà ðáí ʼðá çáí èñáí ì; òáçè. Òàèéé çáí èñ áí çáí èèòü àñ³ í ó÷í ýì í í áá÷-èðè çá'ýçí è í ʼæ í áááááí èì è àðáóí áí òàí è ʼ³ òáçàì è, í á áòðáàèðè èí áʼéè ʼ³ í á àèèðè çà ðáí èè òàì è àeñéóñʼ;

Í ðí òáñ í í á÷áçí í áí í ááí áí ðáí í ý òðèàà° 30 òáèèéí. Í ʼñèý çàááððáí í ý àeñéóñʼ; í ááááí á ðáçí ì ç ó÷í ýì è í ʼááèàà° í ʼáñóí èè.

Í àòáð³àèüí á çáááçí á÷áí í ý: àðéóʼ³ í àí àðó (Óí ðí àò Á1), òéí ì àñòáðè, ñéí ò÷.

Í à ù í ñèʼá çááðí óðè óáááó:

Éí æáí ó÷áí ü í í àeí áí çáí èñóáàðè í à àðéóʼ³ ÷³ðéí ñóí ðí òéüí ááí ó áóí èó.

Í ʼæ ó÷áñí èèàì è áʼáñóóí ʼ ááðáàèüí ʼ éí í òàèðè.

Í ðí òáñ í ááí áí ðáí í ý í í çèöʼé í ðí ðí àeòü à í èñüí í áʼé Óí ðí ʼ³.

Í àâ-àëüí à áèääííÿ

Ðàòóøí ÿè Ñäÿøí ñèää Í àòðí àè÷

Ï ÐÀÂÎ ÇÍ ÀÃÑÒÃÎ

Àèääíí ÿí èé ðªáíí ù

10 èèãñ

Í àâ-àëüí èé ï ï ñªáí èé

*Ãí èí áí èé ðáääèøí ð Áíããáí Áóáí èé
Ðáääèøí ð Áãñèèü Áàðãñèí ÷óè, Ð èÿÿ Í èáéí èé
Í áèèääèí èà Ðíñòèñèääà Êðàí àðà
Êí ï ï 'ðòàðí à áàðñòèà Óàòÿíè Çíèíªáíí;*

Ïªáí èñáí ï áí áðóèó 26.08.2010. Õí ðí àò 706100/16. Ï áíª ï ï õñàøí èé.
Ãàðíªòòà Óàéí ñ. Õí ï áí . áðóè. àðè. 23,22. Õí ï áí . òàðáí-áªá. 23,22.

Àèääáí èøòáí "Í àâ-àëüí à èí èää – Áíããáí"
Ñªªáí øòáí ï ðí áí áñáí ïÿ áí Áàðæááí ï áí ðàªñòðó àèääáòª
ÃÊ ÿ 370 áª 21.03.2001 ð.

Í àâ-àëüí à èí èää – Áíããáí, à/ñ 529, ï .Òàðí ï ïªèü, 46008
òáè./òàèñ (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1027-6

9 | 789661 | 010276 |